

השובר את האומנין פרק ששי בבא מציעא עו.

עו.

עין משפט
נר מצוה

(א) פי' שהפועלים בני אומה העיר יודעים מנהג הנהר. הרב המגיד (ב) פי' המצויים חופרי אומה (ג) ז"ל מאגריכו. יע"ל (ד) ז"ק קטו: לעיל י"ג (ה) נ"י מוס' קדושין י"ג ד"ה תלה ששג"ל (ו) [לעיל י"ד וז"ק קטו: ג] (א) [אשכנזי רש"ע] (ח) [ויקרא כה:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ותחא וכו' ראשון דספיקו: (ב) בא"ד ולא פשע במה שלא הולכים שם:

גליון הש"ס

נב' בין שכירות לקבלנות. עין לעיל דף מט ע"א מוס' ד"ה ותח:

הגהות הגר"א

[א] נב' (יהיב להו) תל"מ: [ב] שם ולסוף. י"ג בשעת עשייתו תל"מ:

מוסף רש"י

פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום. ש"טו עלו כעבד שאם לא נטוה לו שכרו מכלל ואיך לחזור בו יחזור בו (יע"ל י"ג).

פסידא דפועלים. גשמים שירדו הפסק פועלים הוא ללא יהיב להו מידי דאמר להו מולייכו גרס: לא סיירא מאורסא פסידא דנעל הבית. דאמר ליה מי ימר לדעתא דההוא ארעא אגרתן: לדוולא. להשקות שדות: ואסא מטרא. והשקה אומה ואינה צריכה לדוולא: אסא נהרא. גדל הנהר ועלה ונכנס בחריצין העשויין בשדה ומתן היא שומה ואינה צריכה לדוולא: **פסידא דנעל הבית.** דפועלים אינן יודעין צמנהג שדהו שיהא נהר עולה להשקותו אך הוא היה יודע: **ופסיק נהרא.** שממנו משקין: **אכלושי דמחווה.** צמחוח שהוא עירו של רבא היו בני ארס הרגילים לשאת משאות תמיד וכשישצין בטלים קשה להן: **יד פועל על העליונה.** ואפילו הוא חוזר בו ליכול לחזור בו כדכתיב (ויקרא כה) כי עבדי הם ולא עבדים לעבדים ומהכא יליף לה ז"ל צ"ק דקדושין (דף קכג): **פשיטא.** דכי גמרי שני סלעים הוא דשקלי: **דאייקר עבידתא.** הוקרו פועלים: **ואימרו.** לשון הפרש ונזור אסור ומתרחק מן הדבר ובלשון המקרא דומה לו כעת צמרוס תמריא (א"י: ט): **פייסינהו.** הרבה מחנונים: מהו **דסימא.** כיון דיד פועל על העליונה: **פשיטא.** דאם סלע יפה מה שעשו נותן להם סלע אלא מה יתן: לא **צריכא דול עבידתא מעיקרא.** כששכרן היו פועלין צול: **ואגרינהו בטפי זוזא.** ואלו לא רלו להשתכר כשאר פועלים וסוף להם זוז כשפסק להן סלע על חניה לא היה ראו אלא לסלע חסר דינר: **והשפא אייקר עבידתא.** וקס בטפי זוזא שאר פועלים יטלו עליו סלע: מהו **דסימא.** הואיל ונרצן יד פועל על העליונה מנזי אמרי ליה כו': לא קיס לנו. לא הייתם יודעים שמהו ראוי לנטול סלע ואני צכך היה אפשי לשכור ורציתי דעממם שלא תמלרו בפחות מסלע ואמרתי להוסיף זוז על שכר פעולה כדי לנטול סלע להשלים רצונכם: **השפא דקיס לנו.** שהכל נטולין סלע כרצונכם על זאת לא התניתי להוסיף: מהו **דסימא.** הואיל ואמר רבי דוסא יד פועל על התחמונה טעמיה משום דתפסי כעל הבית הוא והשפא כי פייסוהו פועלין מנזי אמר להו וכו': **סלע נוסן להם סלע.** ואם העמיד להיעשות יכול הוא לגמרו בשכירות סלע נותן להם כמה שעשו סלע: לא **צריכא דול עבידתא השפא.** לכך יגמרו כסלע אבל כשעת התנאי היה חניה ראו ליותר מסלע והן כשפסקו על כולה צ' סלעים דחוקים היו ואחילו גביה: מהו **דסימא.** הואיל ולרבי דוסא יד פועל על התחמונה נימא להו צניר זוזא אמריתו לי צניר זוזא שקולו והרי הכל עושים חניה כסלע טלו אתם כמה שעשייתם סלע חסר זוז: **קמ"ל דאמר ליה כי אמריתן לך אדעתא דלא קיס לך לעשות כסלע ורציתן שאי אפשר" להוסיף נתרצו לנו לסלע דהוא פחות מכדי שכר פעולה:** **השפא דקיס לך.** אי אפשרנו בפחות מיכן שהרי כסלע נתרצית: **שכיר יוס:** שאני ליה צין שכירוס לקבלנות. דגבי שכירות איתא להאי טעמא דעבדי הם (א) ולא עבדים לעבדים אבל בקבלנות אין זה עבד אלא לעצמו ורבי דוסא בקבלנות מייירי כדקתני קיבלו קמה לקצור ורבי כשכיר יוס: נותן

דאגרי אגורי לדוולא ואתא מטרא פסידא דפועלים. משמע הכא להלכה כרבא דליכא מאן דפליג ותימה דאמר בני שאלחו (גיטין דף עז: ושם ד"ה רבה) ההוא דאמר ליה לאריסיה כ"ע דלו תלתא ושקלי ריבעא ותת דלי ארבעה ושקול תלתא לסוף אתי מטרא אמר רב יוסף הא לא

דלה רבה אמר הא לא אכטריך ומפרש טעמא דרבה משום דמשמיה רחמי עליה ומוכח התם להלכה כרבה וי"ל דוקא צאריס שירד לקרקע צאריסות נותן לו השליש אפילו אתי מיטרא מספק דשמה לא אתי כמו שאר אריסי דשקלי ריבעא אפי' אתי מיטרא לא ינטרן ללות תלתא אבל הכא פועלים שאינם אריסין אלא נותן להם שכירות על המלאכה אפי' התחילו צמלכה אין להם לנטול אלא לפי מה שעשו כיון דלא נחמי לארעא להיות צחוקת אריסין: **ואתא מיטרא ברידה פסידא דפועלים.** לטפריס דגרסי צלילא ז"ל דמייירי צמירא לארעיה דנלא סייר לא היו פסידא דפועלים כדאמר רבא צההוא דלעיל ואלטריך הך דהכא לאשמועינן דבאתי נהרא פסידא דנערה"צ (ב) דאע"ג דסיירו לארעא דלעיל צההיה דריפקא לא שייך לאשמועינן דאתא נהרא דאין רגילות על ידי גדול נהר דתימלי ארעא מיא שלא תהא ראויה לריפקא כשציל כך ומההוא דוולא דהכא אפילו היה מפליג צין סיירא ללא סיירא לא היה שמעינן מינה ההיה דריפקא דה"א דגבי ריפקא אפילו סיירא לא היו פסידא דפועלים דלא היה להם לידע דתימלי מיא כ"כ ע"י מיטרא שלא יוכלו לרפוק צה אבל הוא מכיר קרקעו שהמטר מונעה מריפקא ולא היה לו צנקר להוליכן שם ועי"ל דהכא גבי דוולא אפי' לא סיירא היו פסידא דפועלים ולהכי לא מפליג צה צין סיירא ללא סיירא ככאריך דהתם אי לא סיירא לא היו פסידא דפועלים לפי שהפועלים אין להם לידע שהמטר ימנע קרקעו מריפקא אבל צדוולא רוב השדות מתמלאות צהם יאזרים על ידי המטר ולא היה לו לירא יותר מפועלים ולא פשע כמה (א) שהולכים שם: **ופסק נהרא בפלגא דיומא.** הכא נקט פלגא דיומא משום דכפלגא דיומא עבד דפסיק טפי על ידי שדולין ממנו להשקות השדות: **עביר דפסיק פסידא דבעה"ב.** גבי ותחא נהרא דלעיל לא מפליג צין רגיל למימי ללא רגיל דסתמח עבד למימי שלכך יש צה חריצין להוליך המים בכל השדה ולא מפליג צין בני ההוא מתא לבני מתא אחריתי דאפילו איתנהו צההוא מתא היו פסידא דנערה"צ דאין להם לידע ענין שדהו אס צה מן הנהר לתוכה אבל אס פסק הנהר יודעין כל בני העיר:

יד פועל על העליונה. כלומר אינה על התחמונה כדקאמר מה שצריך לשכור פועלין ציוקר: רב

ולא

ותן

לסלע

לחצי היום

ואם

הוא

יודע

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

לחצי היום

יב א מ"י פ"ט מהל' שכירות הלכה ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ ס' שלג סעיף ב [רב אלפס כאן ונעתיק פ"ו דף קפ.]:
ב ב מ"י שם טוש"ע שם סעיף א:
בא ג ד ה מ"י שם הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"מ ס' שלג סעיף ב [רב אלפס כאן ונעתיק פ"ו דף קפ.]:
בב ב מ"י שם טוש"ע ח"מ ס' שלג סעיף ב:
בג ג ט טוש"ע שם סעיף ו:
בד י כ טוש"ע שם סעיף ה:
בה ל מ טוש"ע שם סעיף ו:
בו נ מ"י שם הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ ס' שלג סעיף ד:
בז ס מ"י שם טוש"ע שם סעיף ה:
בז ס מ"י שם טוש"ע שם סעיף ה:

השובר את האומנין פרק ששי בבא מציעא

רב פליגי עליה בחדא. וא"ת צפ' הגזול קמא (א) (צ"ק קב. ושם) דאמר דהלכה כמתני' דכל המשנה ידו על התחמונה משום דמני לה צהדי הלכתא פסיקתא דכל החוזר צו והלא אין הלכה כהך דכל החוזר צו (א) וסתמא הלכה כרז דפליגי עליה וי"ל דהתם סבר כאיבעית אימא דהכא דשפיר סבר רב כמתני' דכל החוזר א"נ כיון דתנא לה תנא גבי הלכתא פסיקתא אס כן סבר התנא דהכי הלכתא דכל המשנה ידו על התחמונה ונהי דזההיא דכל החוזר אין הלכה מ"מ היא דכל המשנה היא הלכה דלא אשכחן אמורא דפליגי עליה: **לא יהא אלא בע"ה.** אצל מויזבורית לא קשה ליה דכי נמי הו' כבע"ח אוקמוה אדאורייתא דהוי ציבורית דהכא לא שייך נעילת דלת וכי משני מויזבורית שבה לא היה נריך דמויזבורית לא הוה קשה ליה מידי כדפרישית אלא מוקי לה הכי ליהוי ויזבורית שבה כמו עידיה שבה אי נמי כי היכי דלא תקשי הלל לנ"ח לא מסלקי צארעא כי אית ליה זוזי ללוה וכי משני מויזבורית שבה א"ש הכא דלא משלם זוזי לפי שנתקיים המקח כנגד המעות שנתן: **בעידית שבה** ומויזבורית שבה. והא דלא שקיל מויזבורית שבה משום דקנסו את החוזר צו אצל מעיקרא פריך שאין לקנסו כ"כ ולהגבותו עידיה דעלמא:

והוה ליה מויק. לאו דוקא מויק שהרי אין שמין כפי הנזק שהיקו שרהי אינו משלם אלא כפי המעות שקבל אלא קמא דימוהו למויק ליתול חובו מן העידיה: **עייל ונפיק אוזוי לא קני.** נראה דאיידי אפי' משך המנקה אם לא פירש בשעת מכירה משיכה זו תהא קונה חפץ זה זוזי ליהוי הלואה גבאי כמו בשטר דאמר לעיל אני פלוני מכרתי כו' דאין סבירא לומר דלענין מי שפרע מיירי:

תתרגם שמעתך במוכר שדהו מפני רעתה. ונראה דהשתא אפילו נפיק ועייל צבולוהו זוזי קני ולא דוקא חד זוזא כדאמר' בסמוך ולא טרח וציין צמאמס וקא עייל ונפיק אוזוי כמוכר שדהו מפני רעתה דמי או לא:

גנון

נותן לו שכרו אם קבלן הוא נותן לו קבלנותו מני אילמא רבנן מאי איריא שמעו שמת לו מת או שאחותו חמה דאנים כי לא אנים נמי הא אמרו רבנן יד פועל על העליונה אלא לאו ר' דוסא היא וש"מ לא שאני ליה לרבי דוסא בין שכירות לקבלנות א"ר נחמן בר יצחק "בדבר האבוד ודברי הכל" תנן כל המשנה ידו על התחמונה וכל החוזר בו ידו על התחמונה בשלמא כל המשנה ידו על התחמונה דסתם לן תנא כר' יהודה אלא כל החוזר בו ידו על התחמונה לאתויי מאי לאו לאתויי פועל וכו' דוסא אלא ר' דוסא תרתי קאמר ורב סבר לה כוותיה בחדא ופליגי עליה בחדא איבעית אימא כל החוזר בו ידו על התחמונה לכדתניא כל החוזר בו כיצד יהרי שמכר שדה לחבירו באלף זוז ונתן לו מעות מהן מאתים זוז בזמן שהמוכר חוזר בו יד לוקח על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי מהיכן מגביהו מן העידית ובזמן שלוקח חוזר בו יד מוכר על העליונה רצה אומר לו הילך מעותיך רצה אומר הילך קרקע כנגד מעותיך מהיכן מגביהו מן הזיבורית רשב"ג אומר מלמדין אותן שלא יחזרו כיצד יכותב לו אני פלוני בן פלוני מכרתי שדה פלונית לפלוני באלף זוז ונתן לי מהם מאתים זוז והריני נושה בו ח' מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפי' לאחר כמה שנים: אומר מר מהיכן מגביהו מן העידית קא ס"ד מעידית דנכסיו ולא יהא אלא ב"ח ותנן **ב"ח** דינו בבינונית ועוד יהא ארעא דיהיב זוזי א"ר נחמן בר יצחק (א) המעידית שבה ומויזבורית שבה רב אחא בריה דרב איקא אומר אפי' תימא מעידית דנכסיו סתם מאן דובין ארעא באלפא זוזי אוזולי מוזיל ומזבין נכסי' והוה ליה בניזק ותנן **הניזקין** שמין להן בעידית: רשב"ג אומר מלמדין אותן שלא יחזרו כיצד כותב לו אני פלוני בן פלוני כו': מעמא דכתב ליה הכי הא לא כתב הכי לא קני והתניא **הנותן** ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאין דברי רבי יוסי רבי יוסי למעמיה דאמר אסמכתא קניא רבי יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א בזמן שאמר לו ערבוני יקון אבל מוכר לו שדה באלף זוז ונתן לו מהם חמש מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפי' לאחר כמה שנים לא קשיא הא דבין ונפיק אוזוי הא דלא קא עייל ונפיק אוזוי דאמר רבא יהאי מאן דובין מידי לחבריה וקא עייל ונפיק אוזוי לא קני לא קא עייל ונפיק אוזוי קני ואמר רבא יהאי מאן דאופייה מאה זוזי לחבריה ופרעיה זוזא זוזא פרעון הוי אלא דאית ליה תרעומת גביה דאמר ליה אפסדתינהו מינאי ההוא גברא דובין ליה חמרא לחבריה ופש ליה חד זוזא וקא עייל ונפיק אוזוא יתיב רב אשי וקא מעיין בה כי האי גוונא מאי קני או לא קני אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבומי מהגרונאי משמיה דרבא יהווא כווי דמי ולא קני אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי והא אמרינן משמיה דרבא קני אמר ליה רב

נוסן לו שכרו. הואיל ואנוס הוא אין לקנסו ולעשות ידו על התחמונה ונתן לו חצי דמי שכרו: וש"מ. מדנקט אונס בתריוהו הא לא אמיני לא ואפי' שכירות נמי: אמר ר"ז בר יצחק. לעולם שאני ליה ומודה הוא בשכיר דידו על העליונה והא דנקט אונס בשכיר אפי' רבנן נמי אמרי ליה דאי לא אנים לא הדר כ"ש ר' דוסא והא מתמימין צדצר האצוד עסקינן ודברי הכל אין הפועל יכול לחזור צו: כר' יהודה. פלוגתיהו צפ' הגזול עליהם (צ"ק ק): לצדע לו אדוס וצדעו שמור וכו' ולקמן בפירקין (דף עמ:) מיייתי לה: **לאו לאתויי שכיר יוס.** דרישא דמתני' תנא אומנין דמשמע קבלנות ותנא צהן ידו על התחמונה הדר תנא כל החוזר לאתויי פועל: **ואיבעית אימא כל החוזר צו.** לאו לאתויי פועל דרשמנא אקיל גביה אלא לאתויי הך חזרה דתניא וכו': **מסיין מגביהו.** מגביה לו חובו: **מן העידיה.** ולקמן מפרש טעמא: **מלמדין אוסן.** לכל הלוקח ואין לו מעות כולן אלא מקאתן לעשות ציניהם מחלה דבר קיום שלא יוכלו לחזור: **והרי אני נושה צו.** דכיון שעשאת עליו מלוה הוה כאלו נטלם והלווס וקרקע קנית צכסך: **מעידים דנכסיה.** דשאר נכסיו שאס יש לו קרקע יפה מוזי יטול בה צשוה מאתים: **לא יהא אלא צעל חוב.** לא יהא לוקח זה דינו קל אלא אפי' הוא חמור כצעל חוב שיש לחוס צו לנעילת דלת אף הוא לא יפה כמו ליתול עידיה אלא צינונית: **ספס מאן דובין ארעא** (למכירה) צאלפא זוזי אחיל ומזבין. ספס איש הקונה קרקע גדולה ויקרה כוז אין כל כך מעות מצויות לו אלא אס כן מכר מטלטלין ושדות קטנות ונריך למכור צוול וכי חוזר צו מוכר נמלא זה ניזק על ידו: **וסנן הניזקין שמין להן בעידים.** לגבות מעידיה נכסיו של מויק כדכתיב (שמות כב) מיטב שדהו שדהו ילס: **דכספ הכי** שזקפו עליו צמלוה: **צד"א.** שיכול לחזור צו ולא יטול זה אלא כנגד מעותיו: **צומן.** שנתנו לו צמורת ערבון ולא צמורת מחלת פרעון: **דאמר ליה ערבוני יקון.** יקנה הכל והאי לא אחיל גביה למכור לו כל הקרקע צכך: **אצל.** נתנו לו צמורת מחלת פרעון הוו להו השאר מלוה עליו: **קנה.** הקרקע כולו: **ומחזיר לו אס השאר.** אפילו לאחר כמה שנים: **הא דעייל ונפיק אוזוי.** האי דקמני דאי לא זקפו עליו צמלוה חוזר צדעייל מוכר ונפיק ומחזר אחר הלוקח ליתן לו מעותיו גלי דעתיה דוזי אנסוהו למכור וכיון דלא יהיב ליה זוזי צשעת דחקו אדעתא דהכי לא זצין ליה: **דובין ליה חמרא.** חמור: **ופש.** גבי לוקח חד זוזא: **וקא עייל ונפיק.** מוכר אההוא זוזא: **כי האי גוונא.** משום חד זוזא מי אמרינן דמני למיהדר: מפני

(א) לעיל ע"ו, (ב) גיטין מח; (א) [שם], (ד) לעיל מח; (א) רש"י מ"ו, (ו) נ"ו מהר"ם, (ז) [וע"י מוס' ע"ז], (ז) ד"ה משום ומוס' ממות סו. ד"ה זכר,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה רב וכו' הגזול קמא. צ"ב דף קב וע"ש בתוס' ד"ה גפי: (ב) בא"ד דמסתמא הלכה כרב:

הגהות הגר"א

[א] גבי מעידיה שבה כו. צ"ב כן פסק הרמב"ם אצל הרא"ש והטור פסקו כרב אחא:

מוסף רש"י

כל המשנה ידו על התחמונה. כגון נתן למכר לצדע לצדעו אדוס וצדעו שמור, אס השבח יחבר על היארה אין נתן לו שכרו משלם אלא דמי יארה עידיה וממניס, ואס יארה יחבר על השבח נתן לו את השבח (רע"ל עו.). הניזקין שמין להן בעידית. שוכספי המויק, שוה לו לזכר לגבות מועט מקרקע עידיה ולא לגבות היבנה מויזבורית (גיטין מח.). הנותן ערבון להבירי. ערבון ומשכנן לקנסו את החוזר בו, פרמינין צלע"ו (רע"ל מח.). אסמכתא קניא. הצטמת גומא שאלס מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאס לא ייקים תנאו ימן כך וכן (שם) היינו דבר דאינו נתן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו דקבור שהוא יכול לגמל ופעמים שמנצחין אותו (סנהדרין כז.) המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך צלצו בשעת התנאי שיכול לקיים הדבר משגיגע זמן ושיגיע הזמן יאסם ולא יוכל לקיים (רשב"ם ב"ב מסח.).